

DLA doktori értekezés tézisei

Valkai Dávid

Francis Poulenc szakrális a cappella kórusművei

Témavezető: Dr. Kamp Salamon egyetemi tanár

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem  
28-as számú művészet- és művelődés-  
történeti tudományok besorolású  
doktori iskola

Budapest

2025

## **I. A kutatás előzményei**

Francis Poulenc 20. századi zeneszerző nemcsak a francia hatok tagjaként vált ismertté, hanem számos jelentős sikert is elért magának unikális zenéje okán. A mestert elsősorban hangszeres muzsikája emelte piederstálra, azonban nem feledkezhettünk meg vokális alkotásairól sem, melyek igazi gyöngyszemek az életműben.

Sajnos magyar nyelvű könyv vagy kutatás nincs a szerzővel kapcsolatban, így minden esetben a francia és angol irodalmakra támaszkodtam. A megjelent könyvek főleg életrajzi jellegűek, a tanulmányok pedig sokszor specifikusak.

Poulenc életéből rengeteg levél maradt fent. Ezek nagy része megtalálható a Párizsi Nemzeti Könyvtárban, valamint néhány hanganyag és videófelvétel is rendelkezésre áll ugyanitt. Azok az írók, akik Poulenc életének krónikájával foglalkoztak, számos helyen idéznek leveleiből, interjúiból. Párizsba látogatásom idején magam is adatokat gyűjtöttem azokból a könyvekből, melyek kizárólag Franciaországban lelhetők fel.

Kutatásom főleg a harmóniai folyamatokat vizsgálja, azonban nagyon kevés analízist fedeztem fel az említett kiadványokban.

## **II. Források**

Fő forrásom Hervé Lacombe francia zenetörténész 2013-ban írott, több mint 1000 oldalas könyve volt. A mű nagyon alapos, sokrétű és információgazdag. A szerző főleg a komponista életéről és műveinek keletkezéséről ír. Lényegében a 2013-ig megjelent valamennyi Poulenc-kel foglalkozó írást felöleli, így megkönnyítette számomra a kutatási folyamatot.

Egy másik jelentős kiadvány az 1959-es Henri Hell által írt mű. Előnye, hogy még Poulenc életének utolsó éveiben megjelent, így Hell elsőkézből kaphatott információt. Az angol nyelvű könyv zenetörténeti áttekintést biztosít a szerző főbb műveinek megjelölésével.

Egyházi kompozícióival aránylag kevesebbet foglalkoztak eddig, lévén, hogy a repertoárban is kisebb a számuk. Néhány angol nyelvű disszertáció és

szakdolgozat azonban rávilágított néhány apró, de számomra releváns érdekességre.

### **III. Módszer**

A művek vizsgálata először a kompozíciók analízisével kezdődött. Minden tárgyalt alkotás teljes hangnemi, harmóniai és formai elemzése áll kutatásaim középpontjában. A művek szövegének fordításai is fontosak, így azokat teljes egészében közöltem dolgozatomban.

A fejezetek részletes tárgyalása előtt felvázoltam Poulenc összes a cappella művének címét, keletkezését és előadói apparátusát. E táblázat alapján jól összevethető a szakrális és világi művek közötti arány. A disszertációban is taglalt két külön világ – mely Poulenc magánéletében is megjelent – egészen más harmóniavilágot tár a hallgató elé. Világi művei sokkal merészebbek, újítóbbak. Egyházi kompozíciói a régi román kori templomok világát idézik. A fejezetekben elkülönülnek a férfikari, nőikari és vegyeskari művek.

A részletes elemzések során az evidens dolgokat nem említem a dolgozatban. Az izgalmas, szokatlan harmóniákra, álzárlatokra, hangnemi kapcsolatokra és az

egyéb újításokra koncentráltam, mivel ezek az elemek teszik egyedivé Poulenc zenéjét.

#### **IV. Eredmények**

A vizsgálatok során kiderült, hogy Poulenc előszeretettel merít más korok zenei eszköztárából. Tulajdonképpen az összes korstílus felvonul szakrális a cappella kompozícióiban. A legizgalmasabb mikor egy művön belül több korszak érzékelhető, viszonylag gyors váltásban.

Ezek alapján műveit rapszodikusnak is jellemezhetnénk. Azonban meglátásom szerint zenéje minden esetben a szövegre reflektál. Az éles váltások mind a szöveg csúcspontjainak kiemelését szolgálják.

Ezt a sokszínű zenei világot neveztem el eklektikus stílusnak. Véleményem szerint mindenképpen felkelti a hallgató figyelmét az effajta kompozíciós változatosság.

Az összegzésben minden művet diagramon ábrázoltam. Valamennyi ütemet beosztottam egy-egy stílustörténeti korszakba, az azokra legjellemzőbb vonások alapján. A kompozíciókban lévő stílusátmeneteket százalékos arányban jeleztem ezeken az

ábrákon, végül pedig az összes darab alapján is elkészítettem az összesített diagramot.

**V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó  
tevékenységek dokumentációja**

*2023. december 13. – Művészetek Palotája – Bartók Béla  
nemzeti hangversenyterem*

*Mészáros Zsolt Máté és a Szegedi Bartók Béla Nőikar  
karácsonyi koncertje*

J. S. Bach: C-dúr toccata, adagio és fuga, BWV 564

Liszt Ferenc: Ave Maria d'Arcadelt

Mikola Leontovics: Scsedrik

Joan Szymko: Hodie

Csajkovszkij–Mészáros Zsolt Máté:

A diótörő, op. 71 – A Cukorszilva Tündér tánca

Adolphe Adam: Cantique de Noël

Cesar Franck: Panis Angelicus

Morandi: Rondò con imitazione de' campanelli

Mészáros Zsolt Máté: Két karácsonyi orgonadarab

Karg-Elert: Katedrálisablakok, op. 106 – IV. Adeste  
fideles

Liszt Ferenc: Karácsonyfa – IV. A háromkirályok indulója  
(Adeste fideles)

**Francis Poulenc:** A karmeliták beszélgetései, FP 159 -  
Ave Maria

Karai József: Hodie Christus natus est

Kocsár Miklós: O magnum mysterium

Kocsár Miklós: Ó, gyönyörűszép, titokzatos éj!

Antalffy-Zsiross Dezső: Karácsonyi harangok

Louis Vierne: I. (d-moll) orgonaszimfónia, op. 14 – VI.  
Final

**Francis Poulenc:** Litanies à la Vierge noire, FP 82

*2025. május 15. – SZTE BBMK – Fricsay-terem*

*A Bartók Béla Nőiakar hangversenye*

**Francis Poulenc:** Ave verum, FP 154

**Francis Poulenc:** A karmeliták beszélgetései, FP 159 -  
Ave Maria

**Francis Poulenc:** Litanies à la Vierge Noire FP 82

szólót énekel: Farkasné Sipos Rita Veronika

orgonán közreműködik: Kuzma Levente

Tóth Péter: Lángok

Tóth Péter: Pénteki ima

Bartók Béla: Falun

szólót énekel: Farkasné Sipos Rita Veronika

zongorán közreműködik: Kerényi Mariann

vezényel: Valkai Dávid